

Význam evropského průmyslu

Tomáš Kozelský

EU Office České spořitelny

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.
Budějovická 1518/13a,b
140 00 Praha 4
tel.: +420 956 718 012
fax: +420 224 641 301
EU_office@csas.cz
<http://www.csas.cz/eu>

Jan Jedlička
+420 956 718 014
jjedlicka@csas.cz

Iva Dlouhá
+420 956 718 015
idlouha@csas.cz

Jana Majchráková
+420 956 718 012
jmajchrakova@csas.cz

Tomáš Kozelský
+420 956 718 013
tkozelsky@csas.cz

Úvod

Průmysl v Evropské unii patří bezesporu k tahounům ekonomiky. Hospodářská krize však evropský průmysl těžce zasáhla. Po roce 2008 klesla nejen samotná výkonnost průmyslu, ale i počet pracovních míst.

O práci tak přišlo několik miliónů zaměstnanců. Evropskou komisi tato situace nenechává chladnou a proto svým sdělením „**Za obnovu evropského průmyslu**“ z konce letošního ledna vyzývá členské státy, aby uznaly zásadní význam průmyslu z hlediska tvorby pracovních míst a podpory růstu a zahrnuly otázky související s konkurenceschopností průmyslu do všech oblastí politiky. Jak se evropský průmysl v posledních letech vyvíjel a s jakými upozorněními na nedostatky a navrhovanými opatřeními Komise přichází, se dočtete v našem hlavním tématu. Tato opatření a priority mají přinést nejen posílení evropského průmyslu a tím zlepšení situace na trhu práce, ale i podpoření a udržení přicházejícího ekonomického oživení.

Význam průmyslu v ekonomice EU a iniciativa Evropské komise na jeho podporu

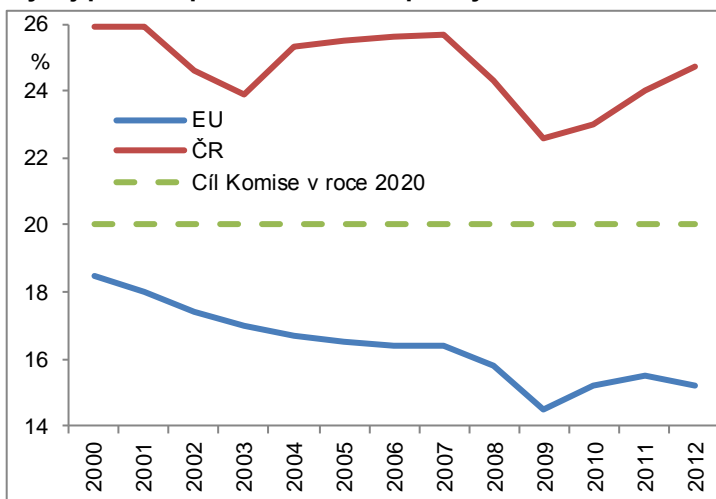
Podle nejnovějších prognóz Evropské komise by měly následující roky přinést očekávaný hospodářský růst a vyvézt Evropskou unii z tak dlouho trvající recese. Průmyslová odvětví by tak měla čekat období růstu. Průmysl je pro Evropskou unii velmi důležitý, protože jeho význam jde nad rámec výrobního odvětví a pokrývá velkou oblast dění.

Na průmysl připadá více než **80 % evropského vývozu a výzkumu a inovací soukromého sektoru**, což jen podtrhuje skutečnost, že průmyslové odvětví má mnohem větší význam, než vyplývá z jeho podílu na hrubém domácím produktu.

Cílem Evropské komise je, aby se podíl zpracovatelského průmyslu, měřený hrubou přidanou hodnotou, **na ekonomice zvýšil na 20 % v roce 2020**. Přitom v roce 2012 činil

podíl zpracovatelského průmyslu na tvorbě hrubé přidané hodnoty 15,2 %. Do poloviny roku 2013 se však tento podíl ještě nadále snížil o 0,1 procentního bodu na 15,1 %.

Vývoj podílu zpracovatelského průmyslu na HPH



Zdroj: Eurostat

Hrubá přidaná hodnota představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách a mezispotřebou, oceněnou v kupních cenách.

Počítá se za odvětví nebo za institucionální sektory / sub-sektory. Souhrn hrubé (čisté) přidané hodnoty za všechna odvětví v národním hospodářství nebo za všechny institucionální sektory /sub-sektory plus čisté daně z produktů představuje Hrubý / Čistý domácí produkt.

Sekundární sektor

Pokud mluvíme o průmyslu, můžeme se na tento pojem dívat z širšího pohledu jako na celkový sekundární sektor, do něhož patří činnosti klasifikované podle CZ_NACE v sekcích:

- B: Těžba a dobývání;
- C: Zpracovatelský průmysl;
- D: Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu;
- E: Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi;
- F: Stavebnictví.

Nutno hned na úvod podotknout, že **Česká republika** patří k jedněm z nejprůmyslovdějších zemí mezi státy Evropské unie. Význam průmyslu, jak v širším, tak i užším pojetí, je v České republice dán nejen podílem na tvorbě hrubé přidané hodnoty, ale i počtem zaměstnanců, kterým průmysl dává práci.

I přes rostoucí význam sektoru služeb se podíl sekundárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty v roce 2012 v České republice oproti roku 2000 příliš nezměnil. Na prvním místě v mezinárodním srovnání členských států nás však vystřídal **Rumunsko**, kde podíl hrubé přidané hodnoty vzrostl o necelých 9 procentních bodech.

Podíl sekundárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v EU (%)

	2000	2012
Rumunsko	33,4	42,2
ČR	37,5	37,3
Slovensko	36,1	35,2
Polsko	31,1	32,5
Slovinsko	34,7	31,1
Litva	29,6	31,0
Maďarsko	32,5	30,6
Německo	30,5	30,5
Bulharsko	26,3	30,4
Estonsko	27,6	28,9
Rakousko	31,4	28,6
Irsko	35,3	27,9
Chorvatsko	29,2	26,3
Finsko	34,4	26,0
Španělsko	31,1	25,9
Lotyšsko	25,4	25,7
Švédsko	28,5	25,2
EU	27,9	24,9
Nizozemsko	24,8	24,3
Itálie	27,7	24,2
Portugalsko	28,5	23,6
Belgie	27,2	21,8
Dánsko	26,6	21,8
UK	26,8	20,6
Francie	22,8	18,8
Malta	28,5	17,3
Řecko	21,2	16,4
Kypr	20,9	14,9
Lucembursko	19,2	12,9

Zdroj: Eurostat

Podíl zaměstnanců v sekundárním sektoru na celkové zaměstnanosti v EU (%)

	2000	2012
ČR	39,0	36,5
Slovensko	34,2	31,5
Polsko	29,2	30,2
Slovinsko	36,8	29,9
Estonsko	33,2	29,8
Maďarsko	31,8	28,9
Rumunsko	26,9	28,7
Itálie	29,3	26,2
Bulharsko	27,8	25,8
Litva	26,4	25,1
Německo	28,7	24,8
Portugalsko	32,7	24,2
Lotyšsko	25,9	24,0
Finsko	27,3	23,9
Rakousko	26,4	23,4
EU	26,5	22,7
Švédsko	23,4	21,3
Lucembursko	24,0	20,5
Španělsko	30,0	19,2
Malta	29,6	19,0
Belgie	22,9	19,0
Francie	21,2	18,6
Irsko	28,3	18,4
Dánsko	22,3	17,8
Kypr	21,2	17,5
UK	21,6	16,0
Nizozemsko	19,1	15,8
Řecko	19,8	15,6

Zdroj: Eurostat; data nedostupná za Chorvatsko

Tento nárůst byl však spíše výjimkou, většinou docházelo v ostatních státech spíše k poklesu tohoto podílu na úkor služeb. Největší pokles byl ve státě **Malta** o 11 p. b. Nikoho asi nepřekvapí, že nejnižší podíl na HPH v průmyslu v roce 2012 byl v **Lucembursku**, kde jsou zastoupeny hlavně služby.

Sílu a význam postavení průmyslu pro ČR lze snadno doložit podílem zaměstnanců pracujících v průmyslu. V sekundárním sektoru (též označovaném jako sektor výroby a průmyslu) je zaměstnána více jak třetina pracovní síly. Naše prvenství v tomto ukazateli si pevně držíme i v čase. Za **ČR** jsou v pořadí další tradiční silné průmyslové státy - **Slovensko a Polsko**.

Průmysl (B-E)

Sekundární sektor jako celek se však mezinárodně příliš nesleduje. Za průmyslové jsou podle CZ-NACE považovány činnosti klasifikované v sekcích B (**Těžba a dobývání**), C (**Zpracovatelský průmysl**), D (**Výroba a rozvod elektřiny, plynu tepla a klimatizovaného vzduchu**) a E (**Zásobování vodou; Činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi**). Eurostat tuto statistiku nazývá jako „Průmysl (bez stavebnictví)“.

Podíl průmyslu (B-E) na hrubé přidané hodnotě v EU (%)

	2000	2012
Rumunsko	27,7	32,4
ČR	30,9	31,0
Slovensko	28,8	27,0
Maďarsko	27,1	26,8
Irsko	28,0	26,3
Německo	25,2	25,8
Slovinsko	28,1	25,2
Litva	23,7	25,1
Polsko	23,3	24,6
Bulharsko	21,2	24,5
Rakousko	23,7	21,8
Estonsko	21,6	21,2
Chorvatsko	24,2	20,8
Švédsko	24,2	19,9
Lotyšsko	18,6	19,5
Nizozemsko	19,1	19,4
EU	22,0	19,1
Finsko	28,0	19,0
Portugalsko	20,3	18,5
Itálie	22,6	18,4
Španělsko	20,8	17,4
Dánsko	21,1	17,0
Belgie	21,9	15,9
UK	20,8	14,6
Řecko	14,0	14,3
Malta	23,3	13,3
Francie	17,8	12,5
Kypr	12,2	9,1
Lucembursko	12,8	6,7

Zdroj: Eurostat

Podíl zaměstnanců v průmyslu (B-E) na celkové zaměstnanosti v EU (%)

	2000	2012
ČR	29,9	27,2
Slovensko	28,2	23,8
Slovinsko	29,5	22,7
Maďarsko	25,8	22,5
Polsko	23,3	22,3
Estonsko	26,2	22,0
Rumunsko	22,0	21,4
Bulharsko	23,6	20,4
Itálie	22,5	19,0
Německo	21,3	18,8
Litva	20,4	18,1
Lotyšsko	20,0	17,0
Portugalsko	20,8	16,5
Finsko	20,5	16,4
Rakousko	18,8	16,3
EU	19,5	16,0
Švédsko	18,3	14,4
Malta	24,2	13,6
Irsko	18,7	12,8
Belgie	16,9	12,8
Španělsko	18,7	12,8
Dánsko	16,2	12,0
Francie	15,4	11,8
Řecko	12,7	10,5
Nizozemsko	13,0	10,5
Lucembursko	13,7	9,8
UK	15,0	9,7
Kypr	12,5	9,5

Zdroj: Eurostat; data nedostupná za Chorvatsko

Český statistický úřad dále sleduje s ohledem na požadavky Eurostatu i průmysl pouze pro sekce B, C a D. V průmyslu (bez stavebnictví) je opět na předních místech **Česká republika**, kde se podíl tohoto průmyslu na tvorbě hrubé přidané hodnoty pohybuje mezi roky 2000 až 2012 v rozmezí od nejnižšího 29,3 % v roce 2003 až po 31,7 % v letech 2006 a 2007. Od roku 2010 je trend mírně rostoucí.

Na prvním místě s mírným odstupem je **Rumunsko** a na posledním se „zanedbatelným“ podílem ve výši 6,7 % **Lucembursko**. V roce 2012 průmysl (B-E) v Evropské unii zaměstnával 16 % všech zaměstnanců, což představovalo zhruba 36 milionů obyvatel.

Největší podíl na zaměstnanosti má s odstupem několika procentních bodů od dalších členských států **Česká republika**. Tento podíl se oproti roku 2000 v České republice snížil o 2,7 p. b. V ostatních státech tomu však nebylo jinak.

Průměr za **EU** se mezi roky 2000 a 2012 snížil o 3,5 p. b. Tento pokles byl dán jak přechodem od průmyslových odvětví k odvětvím patřícím ke službám, tak i hospodářskou krizí, kterou byl právě průmysl těžce zasažen.

Podíl zaměstnanosti je nejvyšší v **České republice**, v absolutním vyjádření to činilo téměř 1,4 milionů zaměstnanců. Největší absolutní počet zaměstnanců v průmyslu (B-E) je však v **Německu** ve výši 7,8 milionů zaměstnanců, což představuje více jak pětinu všech zaměstnanců průmyslu v Evropské unii.

Zpracovatelský průmysl

Klíčovou část průmyslu tvoří jak v přidané hodnotě, tak i v počtu zaměstnanců odvětví C neboli „Zpracovatelský průmysl“, který se dále dělí na 24 subodvětví (oddílů).

Mezi nejvýznamnější subodvětví patří v České republice z hlediska HPH a počtu zaměstnanců:

- **C29:** Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů (analýzu automobilového průmyslu v EU jste si mohli přečíst v červnovém a zářijovém čísle roku 2013 našeho Měsíčníku EU aktualit);
- **C25:** Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení;
- **C28:** Výroba strojů a zařízení, j. n.;

Počtem zaměstnanců je sice oddíl **Výroba motorových vozidel** druhý za **Výrobou konstrukcí a kovodělných výrobků**, ale v hrubé přidané hodnotě je v České republice ve zpracovatelském průmyslu dominantní.

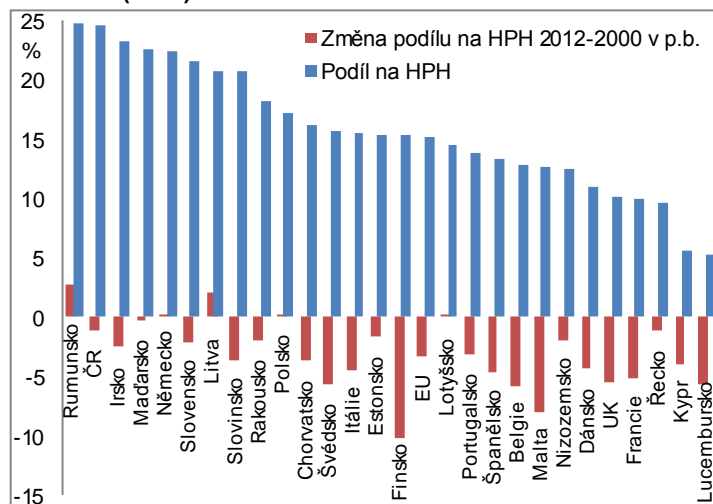
Situace ve zpracovatelském průmyslu ve státech Evropské unie je obdobná jako už ve výše popisovaném sekundárním sektoru a průmyslu (B-E).

První místo v podílu na tvorbě hrubé přidané hodnoty připadlo v roce 2012 **Rumunsku**, které s podílem 24,8 % „předběhlo“ o 0,1 p. b. **Českou republiku**.

Na třetí pozici se umístilo **Irsko**, kde zpracovatelský průmysl je jedním z nejvýznamnějších odvětví s 23% podílem na tvorbě hrubé přidané hodnoty. Ve většině členských států se podíl na hrubé přidané hodnotě v roce 2012 oproti roku 2000 snížil, ale absolutně v eurech v běžných cenách rostl ve všech kromě 5 států.

V **Rumunsku** narostl do roku 2012 dokonce více než 2,5krát z 8 miliard eur v roce 2000 až na 28,4 mld. eur. V České republice tento nárůst činil zhruba 125 %. Význam zpracovatelského průmyslu v **České republice** se naplno ukáže v podílu zaměstnanosti tohoto odvětví na celkové zaměstnanosti, kde Česká republika drží dlouhodobé prvenství mezi členskými státy. Trend postupného snižování tohoto podílu je však v EU dobře patrný.

Podíl zpracovatelského průmyslu na hrubé přidané hodnotě (HPH) v EU



Zdroj: Eurostat; data za Bulharsko nejsou dostupná

Mezi sledovanými roky 2012 a 2000 se „ztratilo“ ze zpracovatelského průmyslu bezmála 6 milionů zaměstnanců v Evropské unii. Kromě **Lucemburska**, které zůstává na počtu cca 32 tisíc zaměstnanců, se absolutní počet zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu v členských státech snížil.

Meziroční nárůsty za průměr EU zaznamenaly jen roky předcházející hospodářské krizi a rok 2011. Konečná čísla za rok 2013 ještě nebyla publikována, ale dá se předpokládat, že i ta nebudou příliš optimistická.

Iniciativa EK na podporu evropského průmyslu

Udržení a posílení silného evropského průmyslu je nezbytné pro **posílení růstu a konkurenceschopnosti**. Komise proto Evropské radě předložila k posouzení priority potřebné k podpoře konkurenceschopnosti evropského průmyslu.

Komise vyzvala Radu a Evropský parlament, aby přijaly návrhy týkající se **energetických, dopravních, vesmírných a digitálních komunikačních sítí**. Dále je vyzývá, aby prováděly a prosazovaly právní předpisy k dotvoření vnitřního trhu. Modernizace průmyslu se musí dále opírat o investice do inovací, účinné využívání zdrojů, nové technologie, dovednosti a přístup k financování, které nabudou na intenzitě díky využívání specializovaných fondů Evropské unie.

V září minulého roku vydala Evropská komise dvě zprávy týkající se konkurenceschopnosti.

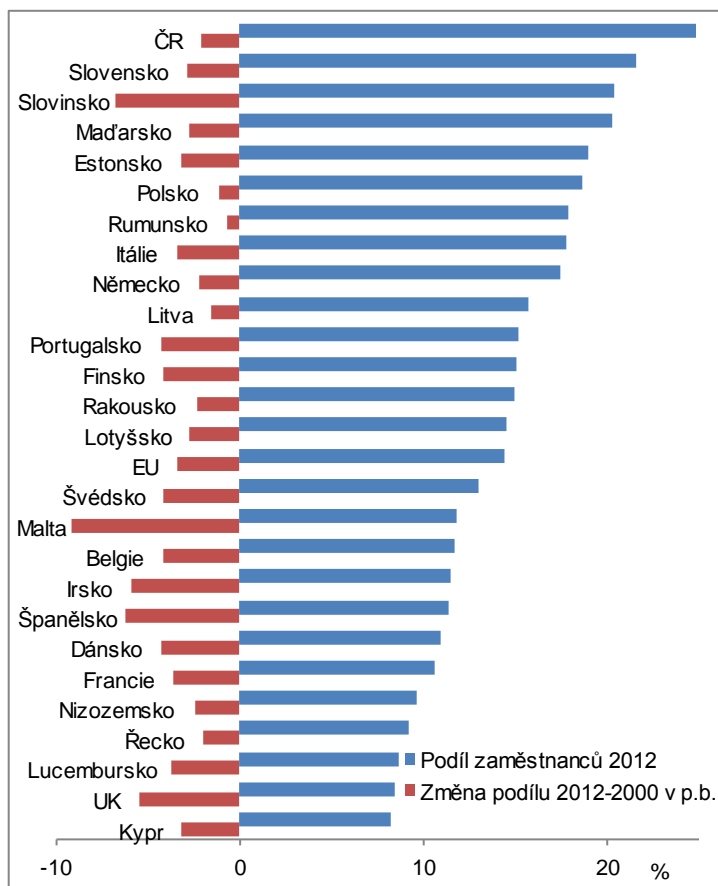
Tyto zprávy ukázaly, že státy Evropské unie docílily pokroku v těchto oblastech:

- **hlavním motorem průmyslové činnosti byl vývoz; Evropská unie v této oblasti předstihla Spojené státy i Japonsko.** Evropa dosáhla v roce 2012 přebytku obchodní bilance ve výši 365 miliard eur;
- zlepšení **inovační výkonnosti**;
- **podnikatelské prostředí** se ve většině členských států zlepšilo, ale totéž platí i pro ostatní části světa;
- ve většině členských států se zlepšila **dovednostní základna pracovních sil**.

Kromě těchto pozitiv však Evropská komise zjistila i řadu nedostatků a slabín:

- **slabá vnitřní poptávka**;
- **inovace a investice** jsou stále velmi nízké, což brzdí další modernizaci průmyslové základny a brání tak dalšímu technickému pokroku;
- i přes zlepšení podnikatelského prostředí v EU je stále v některých členských státech klíčem k obnově růstu zvýšení efektivnosti a účelnosti veřejných správ. Nepružnost administrativy a regulačního prostředí jakož i další aspekty mohou snižovat **růstový potenciál firem** (zejména malých a středních firem);
- **vysoké ceny energií**, se kterými se musí potýkat firmy v EU, představují pro průmysl a konkurenceschopnost značný problém;
- **přístup k financování** se v mnoha členských státech zhoršil.

Podíl zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu na celkové zaměstnanosti v EU



Zdroj: Eurostat; nedostupná data za Chorvatsko a Bulharsko

Za účelem apelovat na členské státy, aby uznaly zásadní význam průmyslu z hlediska tvorby pracovních míst a podpory růstu Komise letos v lednu zveřejnila sdělení „Za obnovu evropského průmyslu“, ve kterém stanovila několik klíčových priorit:

- Větší zohledňování **aspektů souvisejících s konkurenceschopností průmyslu** ve všech oblastech politiky, a to s ohledem na význam průmyslu pro celkový výkon hospodářství EU.

Pro podporu a posílení evropského průmyslu je potřebný **přístup k finančním zdrojům**. S novým finančním rámcem na roky 2014 až 2020 budou regionům k dispozici finance na podporu průmyslu a malých a středních firem. To zahrnuje investice do **šesti strategických oblastí** určených Komisí (ekologická vozidla a doprava, bioprodukty, klíčové technologie, vyspělý zpracovatelský průmysl, stavebnictví, chytré sítě).

- Evropské malé a střední podniky musí překonávat **překážky omezující jejich růst**. Čím menší jsou podniky, tím obtížnější pro ně totiž bývají investice do inovací, exportu a dalších, čímž je ohrožena jejich konkurenceschopnost.
- Zajištění přístupu k základním vstupům, ať už se jedná o **finanční prostředky, suroviny nebo energetické zdroje**. Ohledně přístupu k surovinám se Evropská komise bude snažit pokračovat ve využívání všech možných nástrojů k zajištění přístupu k surovinám. Komise navíc během roku 2014 představí technologie schopné nahradit některé nedostatkové suroviny a zlepšit recyklaci. V přístupu k energetickým zdrojům zůstává **průmyslová konkurenceschopnost a energetická účinnost** hlavními cíly EU, jak už bylo uvedeno ve strategii Evropa 2020.
- Maximalizace potenciálu vnitřního trhu **vytvořením potřebných infrastruktur, stabilního, jednoduchého a předvídatelného právního rámce** příznivého pro podnikání a inovace, integrací kapitálových trhů, zlepšením možností pro odborné vzdělávání a mobilitu občanů a dotvořením vnitřního trhu se službami jako jednoho z hlavních faktorů, jež přispívají ke konkurenceschopnosti průmyslu. Evropská komise taky mimo jiné vyzývá členské státy např. k zrychlení vývoje ekologických vozidel, liberalizaci a integraci vnitřního trhu s energií ke snížení nákladů atd.
- **Internacionalizace a integrace** evropských podniků do globálních hodnotových řetězců s cílem zvýšit jejich konkurenceschopnost a zajistit přístup na globální trhy za příznivějších konkurenčních podmínek. Vývoz a přebytek obchodní bilance Evropské unie měly důležitou roli při zmírňování dopadů hospodářské krize.
- **Přístup na trhy třetích zemí** bude i nadále klíčovým prvkem konkurenceschopnosti Evropy, Komise proto bude pokračovat v jednáních o volném obchodu a bilaterálních dohodách s klíčovými obchodními partnery.

Závěrečné shrnutí

Průmysl je pro Evropskou unii i jednotlivé členské státy velmi důležitý. Jeho kondice však asi není taková, jakou by si vrcholní představitelé přáli. Zvláště po hospodářské krizi výkon průmyslu klesal. Evropská komise proto volá po obnově evropského průmyslu, aby byl opět zajištěn **udržitelný hospodářský růst a zlepšila se situace na trhu práce**, vždyť evropský průmysl v širším pojetí zaměstnává 16 % zaměstnanců, ve zpracovatelském je to přes 14 %.

Plnění jednotlivých priorit nastíněných Komisí by tomu měly bezesporu napomoci. Těžko však říci, zda cíl Evropské komise do roku 2020 zvednout **podíl zpracovatelského průmyslu na tvorbě hrubé přidané hodnoty na 20 %** není až příliš optimistický a možná i nereálný. Klesající trend tohoto ukazatele v EU v posledních letech, kde Česká republika jako jedna z nejprůmyslovějších zemí patří v tomto ukazateli ke špici, možná mluví za vše.